

տեղիքները հայ Սկզբնաղբէն քաղուած են: Այն պարագան, որ հակաժամանակագրական կէտերը անփոփոխ ներս առնուած են, կասկած կը յարուցանէ բազմաճմուռ պատրիարքին վերագրել այն քաղուածքները: Արդէն Hergenrother նկատած էր, թէ թուղթիս մէջ յետոյ մուտ գտած տեղիքներ կան: Ուրիշներ սակայն անվարան համարած են ամբողջութիւնը հարազատ: Հերգենրէօթէրի կասկածը կ'արդարացնէ քննութիւնս:

Արսէն կաթողիկոս եւ Դիէգեսիս (էջ 375—378): Արսէն անունով երկու կաթողիկոս ունեցած են Վրացիք. առաջինն ժամանակը չէ ճշգրտած. երկրորդը կը համարուի 946—976: Սա Սափարացին է, Թ. դարուն, որ ունի գրուածք մը, ուր քաղուածարար յառաջ բերած է Դիէգեսիսի § 56—84, 93—108, 110—132, 135, 137—143: Իր աղբիւրնեղած է հայերէն Սկզբնագիրը: Արսէն կաթողիկոսի այս գրութիւնը հրատարակած է վրացերէն ընդգրով ժողովանիւս. հայերէն թարգմանութիւնը տուած է Մելքիսեթ-Բէգ, Վրաց աղբիւրները Հայաստանի եւ Հայերի մասին. Ա. Երևան 1934, էջ 27—70: Garitte իր Լուսարանութեանց մէջ յառաջ բերած է հատուած առ հատուած Արսէն կաթողիկոսի գրութիւնը վրացերէն ընդգրով եւ Փրանսերէն թարգմանութեամբ: Յորջափ հայ Սկզբնագիրը չէ յայտնուած, կարելոր ընդգր մըն է Սափարացւոյն գրուածքը Փոտի թուղթին հետ, լրացնելու եւ ճշգրտելու համար Դիէգեսիսի հարցած տեղեկութիւնները: Այս աշխատանքը տարած է Garitte.

Դիէգեսիսի գրութեան ժամանակը (էջ 382—400): Այստեղ G. Garitte ամփոփած է այն ամէն կարծիքները, որոնք յայտնուած են Դիէգեսիսի հրատարակութեան ի վեր նկատմամբ հեղինակին, թարգմանութեան ընդգրին եւ ժամանակին մասին: Արդէն V. la Croze յայտարարած էր թէ գրուածքիս սկզբնագիրը հայերէն եղած է: Ուրիշներ հեղինակ ցոյց տուին Դեմետրիոս «Կիւզիկեցի», Սահակ կաթողիկոս, Փիլիպպոս Միայնակեաց, Գրիգոր Սարկաւազապետ. իսկ ժամանակի մասին ոմանք Լ. դար, ուրիշներ Ժ. դար եւ այլն: Garitte մի առ մի կը հերքէ այս կարծիքները եւ կը յանդի այն եզրակացութեան, թէ Դիէգեսիս թարգմանուած է հայ ընդգրէ, որ գրուած է 700ին: Թարգմանութեան ժամանակը չի համարձա-

կիր ճշգրտել որոշ թուականով, բայց կը հաստատէ, թէ արեւմտեան արտասանութիւնը ձեւ եւ կերպարանք առած էր ԺԱ. դարուն: Մեր կարծիքը յայտնեցինք վերագրոյն:

Յաւելուածին մէջ (էջ 401—445) կը հրատարակէ եւ քննութեան կ'առնէ Շարն կաթողիկոսաց եւ իշխանաց:

Այս Շարը կը դտնուի միայն C օրինակին մէջ անջատ Դիէգեսիսին: Կայ նաեւ անոր վրացերէն թարգմանութիւնը, կատարուած յունարէնէ, զոր կը հրատարակէ նոյնպէս վրական ընդգրով եւ Փրանսերէն թարգմանութեամբ:

Թէ կաթողիկոսաց եւ թէ իշխանաց շարքերը կ'աւարտին 700 թուականին. Վրացին Սմբատ Բագրատունուոյ իշխանութեան տարիները կը նշանակէ «քսան», զոր չունի յոյնը:

Յոյն ընդգրը կը ներկայանայ թարգմանութիւն մը հայ սկզբնագրէ:

Այս ընդգրը ուրոյն գործ մըն է եւ թարգմանութիւնը ուրիշ գրէն քան Դիէգեսիսի թարգմանիչը: Կոմբեֆիս գրուածքս գետնուած էր Դիէգեսիսի կից. այս պատճառով ալ համարուած էր անոր մէկ մասը եւ միեւնոյն հեղինակէն, որ ուղղել չէր: Garitte կը հաստատէ թէ վրացերէն թարգմանութիւնը կատարուած է նոյն իսկ ուղղակի C օրինակէն:

Նաեւ այս բաժնին հայերէն Սկզբնագիրը չէ յայտնուած տակաւին, բայց կ'երևայ թէ ծանօթ էր Ստեփանոս Ասողիկին եւ ուրիշներուն:

Կը յաջորդեն՝ Յանկ անուններու եւ բառերու յոյն ընդգրներուն (էջ 447—460) եւ Յանկ անուանց եւ նիւթոց (էջ 461—479), ի վերջոյ՝ ցանկ բովանդակութեան (էջ 481—483):

Մեր շնորհակալութիւնը Ուսուցչապետին, որ այսքան խնամով, չըջահայեցութեամբ, բարեխղճութեամբ եւ գիտնականութեամբ ի գլուխ հանած է հայ գրականութեան եւ Հայոց Եկեղեցական պատմութեան հայոց այս կարեւոր գործին ցանկացուած հրատարակութիւնը:

Հ. Ն. ԱԿԻՆՅԱՆ

Ն Ո Ր Հ Ր Ը Տ Ե Ր Ը Կ Ո Ւ Թ Ի Ն Ն Ե Ր
(Ուղարկուած Խմբագրութեանս:)

Մամաւեան Յովհ., Կաթնաղբիւր. մանկավարժական քերական ընթերցարան: Հայ ու լատինական տառերով: Կից՝ Ի. Ս. Երան՝ Նոր Բառարան Հայ-Անգլ: Վեներա, Ս. Ղազար, 1949, 80, էջ 138 + 186:

Մանանայ տարեգիրք: Բ. տարի 1947: Հարէպ, տպ. Մարանաթա, 80, էջ 320: [Հրտ. Հոգեւոր Եղբայրութեան Երիտասարդաց:]

Մանա Է., Պատարագ: Մթանպուլ, 1948, Մանալեան, Յարութիւն Տ. —: Սարկաւազին տարեցոյցը: 1928, Աղեքսանդրիա, 1944, Գահիրէ: 1945, Գահիրէ,

Մաւֆ Հայկանյոյ, Չարուհի Գալէմքեարեան (Կեանքն ու գործունէութիւնը): Ստուած Միլիթարեան Մանուկ Մարտի կողմէ 1950, կին Հայկանյոյ Մարտի կողմէ 1950, մայիս 11: Կ Պոլիս 1950, 80, էջ 23: [Հրտ. Միութեան Կրթական յանձնաժողովի, Թ. 4:]

[Մարգարեան Պողոս], Ինքնակենսագրութիւն Պողոս Մարգարեանի եւ զիւր ընտանիքի անդամոց պատմական: Նիւ Եորք, տպ. Եպրատ, 1951, 80, էջ 240:

Մարտեան Յարութիւն, Վահագն արեւը ցեղին: Ազգային քնարերգութիւն, զիւցաղներգութիւն: Գահիրէ, տպ. Նուպար, 1945, 80, էջ 70:

Մարտինեան Յ. Ս., Առաջին Ծիւղի. Տառապանքի Ծիւղի: Երգ — Աղօթք, Հող — Արեւ: Գահիրէ [1935], 80, էջ 17:

Մելիքի Լեւոն, Գաղութասոյութեան ուղին (Երկր կեանքի մասին): Թեհրան 1944, 80, էջ 82:

Մէրլ Փիէռ, Բանականորէն անբացատրելի բովանդակները: Թարգմանեց Սահակ Պալլադեան: Գահիրէ, տպ. Սահակ-Մեսրոպ, 1950, 80, էջ 44: Գինն՝ 10 Ե. Դ.:

Մէլիքեան Ազատուի, Կնոջ ընկերային բարեշրջումը զարեւու ընթացքին: Գահիրէ, տպ. Սահակ-Մեսրոպ, 1945, 80, էջ 32: [Մատենաշար «Շարժում» Թ. 1:]

Մէլիքեան Յար., Ի՞նչ է ազգը: Գահիրէ 1945, 80, էջ 24:

— Եզրկատուի բնակչութիւնը: Գահիրէ 1945, 80, էջ 32:

— Ինչպէս գաստիարակել մեր երախաները: Գահիրէ 1945, 80, էջ 64: (Այս պրակին Յ. Ս. «Հրատարակիչ»):

Միւսաբեան Պետրոս, Ժողովածու գրականութեան եւ արուեստի: Հտր. 6: Պէյրութ 1951, 80, էջ 112: [Մատենաշար «Շարժում», Թ. 6:] Գինն՝ 100 Լ. Դ.:

Միլիթարեան Գուրգէն, Դառորդ զարգրականութեան: Գահիրէ, տպ. Յոսարեր, 1946, 80, էջ 406: Գինն՝ 3-50 տորար:

Մոռալեան Յ. Ղ., Արարատեան ծաղիկներ. Յաղթականի զեղծներ: Գահիրէ 1945, 80, էջ 32:

— Հայաստանցի կաղանդ պապայի նուէրները Եզրկատուայ ընկեր... Զաներուն: Գահիրէ 1946:

— Մէր եւ վրէժ: Հայոց վեհ երգը: Գահիրէ 1946, 80, էջ 48:

Մոռալեան Յար., Սիրոյ խորհուրդներ... եւ եօթը անգամ ամուսնալուծուած... Եզրկատուայու մը վիպակը: Գահիրէ, տպ. Յ. Փափագեան, [1934], 80, էջ 84:

— Վրէժ. միլիթոն մը հայ նահատակներուն արեան փոխ-վրէժի ձայնը: Գահիրէ 1931, 80, էջ 108:

Մուրատեան Եղիազար, Բանաստեղծական խորհրդակցութիւններ: Գիրք Ա.: Աղեքսանդրիա, տպ. Ստեփ., 1919, 80, էջ 78:

Մուրացան, Անդրէաս Երէց. պատմական վիպակ (1617): Գահիրէ 1941: [Մատենաշար Յոսարեր, Թ. «?»:]

— Գէորդ Մարգարեանի. պատմական վիպակ: Գահիրէ 1940: [Մատենաշար Յոսարեր, Թ. 32:]

[Յովսէփեան Գարեգին կաթողիկոս], Բարձրաշնորհ Տ. Գարեգին Ս. Արքեպ. Յովսէփեան (Կենսագրական գիծեր): Բ. տպ.: Նիւ Եորք, տպ. Կոչնակ, 1943, 80, էջ 32: [Աթիւ կաթողիկոս ընտրութեան:]

Նշանեան Մեարոպ եպ., Տպարան Առաքելական աթոռոյն սրբոց Յակոբեանց Երուսաղէմի: 100ամեայ յորեխանին ստիլի: Երուսաղէմ, տպ. Ս. Յակոբեան, 1933, էջ 36: Գինն՝ 1/2 Լ.:

Շահնամէ, Հատուածներ Շահնամէից: Ա. Բահրամ Գուր եւ Ազաղէ: Պարսկերէն ընդգրից թարգմանեց Ռ. Արրահամեան: Թեհրան, տպ. Մողերն, 1934, 80, էջ 14:

Շահնամի Լեւոն, Շողեր: Թարգրից, տպ. Փարոս, 1933, 120, էջ 30:

Շարականք հանգստեան. Օրհնութիւնք ապաշխարութեան, Մեծացուցէք, Շարականք Սաչի եւ Համարաճիք եւ այլն: Բ. տպ.: Երուսաղէմ 1947, 80, էջ 240:

Ոստանիկ, Երգ երգոց: Թեհրան, տպ. Մողերն, 1934, 80 մեծ, էջ 32:

— Ներաշխարհ: Թեհրան, տպ. Մողերն, 1942, 80, էջ 64:

— Շահնամի խրճիթը: Ժողովրդական պատկերազարդ հէքեաթ: Թեհրան, տպ. Մողերն, 1935, 80, էջ 22:

Ո՞վ է պատասխանատուն: Ամերիկահայ թեմի միասնականութեան հարցը: Հաղորդագրութիւն Ամերիկայի Հայաստանց. Առաք. Ս. Եկեղեցւոյ Ազգ. Կեդր. վարչութեան: Պոսթըն 1949, 80, էջ 87:

Զիլիկիթեան Եղիշէ Կպ., Արձազանգ զանազան ազգ. անցուղարձերու: Շարք մը լրագրական յօդուածներու եւ նամակներու: Երուսաղէմ 1925, 80, էջ 303:

Սալաֆեան Հ. Կ., Կենաց լոյս: Ճշմարիտ աստուածաճանաչութիւնը: Թեհրան 1949, 80, էջ 10:

— — Կենաց լոյս: Կրօնը տան մէջ: Անդ, 80, էջ 10: Վլիմաօիպ:

Սարվարեան Մարգարիտ, Նոր հասկեր. այրենարան Ա. տարի: Թեհրան 1945, 80, էջ 62:

Սէդ, Դոկտոր, Աւաղ, I: Թեհրան, տպ. Փարոս, 1946, 80, էջ 71:

Սիւրբիոյ Երուսաղէմապատկան թեմերուն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան փոխանցումը: Երուսաղէմ 1930, 80, էջ 57:

Տաղարան Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ: Դ. տպ.: Երուսաղէմ 1949, 80, էջ 383:

Տառացուցակ տպարանի Սրբոց Յակոբեանց: Երուսաղէմ 1934:

Տեղեկագիր Արաղի շրջանի ազգային դպրոցներին, 1931/2 եւ 1932/3 թթ.: Թեհրան, տպ. Մողերն, [1933], 80 մեծ, էջ 10:

Տէր-Գրիգորեան Յովհ., Աստուածաշունչն Հայոց: Նրա թարգմանութեան 1500ամեայ յօրէիանի առթիւ: Նոր-Ջուղայ 1935, 80, էջ 8:

Տէր Շահնեան Անդրէ, Սանասար եւ Բաղդասար: Փոքր Մհեր: Թեհրան, տպ. Մողերն, 1948, 80, էջ 40:

Քաչքերունի Պ., Պատկերներ: Թեհրան, տպ. Մողերն, 1944, 80, էջ 62:

Օշական Յ., Բաղահանք: Երուսաղէմ 1946, 80, էջ 144:

Ֆաթիմի Գր. Յ. Մամուր, Տիեզերական բաղդազուշակ: Համայնագիտարան զուշակական գիտութիւններու: Գահիրէ, տպ. Ոսկետառ, Բ. տպ., 80, էջ 448: [Ոսկետառ մատենաշար, Թ. 3:]

— — Տիեզերական կախարդագիրք, Համայնագիտարան մոզական գիտութեանց: Գահիրէ, տպ. Ոսկետառ, 80, էջ 160: [Ոսկետառ մատենաշար, Թ. 2:]

Փէրօսի ժաֆ Տը, Փառք: Թարգմ. Շ. Ա. Ստեփանեան: Աղեքսանդրիա 1929: [Մատ. Արաքս, Թ. 4:]

Փիլիէ ժաֆ, Անդրանիկ: Թարգմ. Շ. Ա. Ստեփանեան: Աղեքսանդրիա 1929, 80, էջ 262: [Արաքս մատենաշար, Թ. 6:]

Փլամարիօն Բամիլ, Անհունին զաղանիքները: Լուսին. Ա. Հոգիի մը պատմութիւնը: Աղեքսանդրիա 1935: [Մատ. Արաքս, Թ. 16:]

Փրօման Մարիուս, Շակար էլ Տհուր, Հայկական ծագումէ՛ Եղիպտոսի առաջին Սուլթանուհին: Թարգմ. Տոքթ. Ե. Արշարունի: Աղեքսանդրիա, տպ. Ա. Ստեփանեան, 1937, 80, էջ 32: Գինն՝ 3 Ե. Դ.: [Մատենաշար «Արաքս», Թ. 21:]

Arakelian Luke, C. M. Vd., The New Bishop most reverend Lorenz Kogy D. D., C. M. Vd. and his 250 year old Mekhitarist Monastery. Boston 1951, 4°, 36 pp.

Armand Gaspard, Le geste de David le Sassouide. (Traduit de l'arménien d'après la version de H. Toumanian.) Editions de la Frégate, Genève, p. 77, 8°.

Armenian-American Veterans of World War II. „Our Boys“. New York, [1952], 4°, p. XI + 498. [Armenian G. B. Union of America, 295, Fifth Avenue.]

Atamian David, Mountain of the Moon. 1951, New York, Exposition Press. Inc. 8°, p. 62. Prix: 2 dollar. 386 Fourth Ave. New York 1 b.

Cololian Dr. Paul, Mes Souvenirs. 1952, Paris, Impr. Le Soleil, 8°, p. 124. Հասցէ՛ Rue Gitle-Coeur 4, Պարիս VI. Գինն՝ 300 ֆր.:

Enézia Dr. Garabed M., Synthèse de nouveaux dérivés hypotiques des acides dialcoylmaloniques. Zurich, 1952, Impr. Leemann SA., 8°, p. 104.

Issahakian Avédik, Abou-Lala-Mahari. (Poème en sept chants.) Traduit de l'arm. par Jean Minassian. Paris 1952, 8°, p. 34. Impr. Araxes. Editions de l'union d'entr'aide Franco-arm., 9 Ave. Calmels, Paris-Colombes (Seine).

Khatchadourian A., L'Architecture arménienne. 1952 (?), Paris, éditeur P. Guethner, 8°, p. 90 + 8.

Khatchatrian A., Les origines de la Cathédrale d'Ani. 1951, Paris, 8°, p. 8.

— — Monastère de la Caverne. Extrait du „Monde Souterrain“, No. 67—68, 1951. 8°, p. 3, 1951.

10 Miniature reproductions of monuments of religions architecture in Armenia. Published by the „Friends of Armenian Culture“ Cairo. Notice sur les Titres et Travaux Scientifiques de Arakel Tchakirian, maître de recherches au centre national de la recherche scientifique. Paris 1952, Impr. A. Lahure, Rue de Fleurus 9, p. 35, 8° grand.

Oudenrijn M. A. van den, Die „Frati Armeni“ und die lauretanische Litanei. 1951, Louvain, „Imp. Orientaliste L. Durbecq. 8°, p. 14.

The Catholicate of Cilicia. At Antelias. Lebanon. 8°, p. 16. America.

[Yeghisheh.] The epic of St. Vardan, the Brave. Բաջն Վարդան: An abridget translation of the History of Vardan and of the War of the Armenians, by the Vardapet Yeghisheh (Elisha). Translated into English in 1830 by C. F. Neumann. With a Commentary and Annotations by Vahan M. Kurkjian. New York 1951, 8°, p. 108. Preis: 1.50 Dollar.